

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА**

**Юридичний факультет
Кафедра кримінального процесу і криміналістики**

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри кримінального
процесу і криміналістики юридичного
факультету Львівського національного
університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29 серпня 2024 року)

Завідувач кафедри _____ проф. Бобечко Н.Р.

Силабус навчальної дисципліни

**«МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ»**

що викладається в межах ОПП «Право»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
для здобувачів зі спеціальності 081 – Право

СИЛАБУС
спеціального курсу
«Міжнародні стандарти захисту прав людини у кримінальному провадженні»
2024/2025 навчального року

Назва курсу	Міжнародні стандарти захисту прав людини у кримінальному провадженні
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Юридичний факультет кафедра кримінального процесу і криміналістики
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	081 Право 081 Право
Викладачі курсу	Шевчук Марта Іванівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу і криміналістики
Контактна інформація викладачів	marta.shevchuk@lnu.edu.ua https://law.lnu.edu.ua/employee/shevchuk-marta-ivanivna
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекційних (практичних) занять відбуваються за попередньою домовленістю. Також можливі он-лайн консультації через Zoom або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на Viber чи електронну пошту викладача.
Сторінка курсу	
Мова викладання	Українська
Політика навчальної дисципліни	Відвідування занять є важливою складовою навчання. Студенти зобов'язані відвідувати заняття. Пропущені практичні заняття студенти повинні відпрацювати. Студенти зобов'язані дотримуватися визначених строків для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням, забороняється.
Вимоги академічної доброчесності	Прослуховуючи цей курс, студенти погоджуються виконувати вимоги принципів академічної доброчесності: <ul style="list-style-type: none"> – вирішувати завдання самостійно, без допомоги сторонніх осіб; – надавати для оцінювання лише результати власної роботи; – не вдаватися до кроків, що можуть у нечесний спосіб покращити власні результати навчання чи погіршити (покращити) результати інших студентів; – жодним чином не публікувати відповіді на питання, що ставляться в рамках дисципліни; – роботи студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фальсифікація джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем,

	<p>незалежно від обсягу плагіату чи обману. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Інформація про курс	<p>Дисципліна «Міжнародні стандарти захисту прав людини у кримінальному провадженні» розроблена так, аби студенти здобули спроможності, потрібні для практичної реалізації норм кримінального процесуального законодавства України, що регламентують права людини у кримінальному провадженні, з урахуванням міжнародних стандартів.</p>
Коротка анотація курсу	<p>Дисципліна «Міжнародні стандарти захисту прав людини у кримінальному провадженні» покликана поглибити і розширити раніше здобуті знання в галузі кримінально-процесуального права у сфері вивчення основних гарантій прав особи у кримінальному судочинстві, виробити у студентів уміння виявляти недоліки правового регулювання, аналізувати практику ЄСПЛ, сформулювати навички практичного застосування норм чинного кримінального процесуального законодавства України та стандартів міжнародних актів в сфері забезпечення прав особи у кримінальному провадженні.</p>
Мета та завдання курсу	<p>Мета – поглиблення і розширення раніше здобутих знань в галузі кримінально-процесуального права у сфері вивчення основних гарантій прав особи у кримінальному судочинстві, а також вивчення теоретичних положень та вироблення навичок практичного застосування знань і норм чинного кримінального процесуального законодавства України та стандартів міжнародних актів у сфері забезпечення прав особи в кримінальному провадженні.</p> <p>Завдання – аналіз норм Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.) та прецедентної практики Європейського суду з прав людини, а також норм кримінального процесуального законодавства, які закріплюють права особи у кримінальному провадженні; поглиблене вивчення актуальних проблем правового регулювання прав людини у кримінальному провадженні; вивчення актів вищих судових інстанцій, навчальної та монографічної літератури; вирішення аналітичних завдань та практичних казусів; навчити студентів застосовувати теоретичні положення на практиці; закласти і розвинути навички складання відповідних документів, необхідність в яких виникає при зверненні до Європейського суду з прав людини.</p>
	<p><i>Основна література:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Буткевич В. Європейська конвенція з прав людини і основних свобод: генеза намірів і права // Право України. 2010. № 10. С. 60 – 88. 2. Бущенко А.П. Стаття 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Систематизований дайджест рішень Європейського суду з прав людини / Харківська правозахисна група. Харків: права людини, 2008. 432 с. 3. Де Сальвіа М. Прецеденты Европейского суда по правам человека. Руководящие принципы судебной практики,

**Література для
вивчення
дисципліни**

относящейся к Европейской конвенции о защите прав человека и основоположных свобод. Судебная практика с 1960 по 2002 г. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2004. 1072 с.

4. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посіб. / Т.І. Дудаш. 3-тє видання, стереотипне. К.: Алерта, 2016. 488 с.
5. Європейські стандарти захисту прав та свобод людини у кримінальному судочинстві: матеріали наук.-практ. конф., 13 грудня 2013 р., м. Харків / Харків. економіко-правовий ун-т; Відп. за вип. А.Г. Каткова, Д.О. Замай. Харків: Право, 2013. 143 с.
6. Караман І.В., Козіна В.В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. К.: ВАІТЕ, 2015. 136 с.
7. Шевчук С. Прецедентне право Європейського суду з прав людини та доктрина *stare decisis* / С. Шевчук // Право України. 2010. №10/2010. С. 147 – 157.
8. Шевчук С. Судовий захист прав людини. Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної традиції права. – Вид. 3-тє. – К.: Реферат, 2010. – 848 с.
9. Ягунов Д.В. Практика Європейського суду з прав людини: прецеденти та коментарі з питань кримінального судочинства. Одеса: Фенікс, 2010. 253 с.

Додаткова література:

10. Ахтирська Н.М., Касько В.В., Маланчук Б.А., Мелікян А., Пошва Б.М., Фулей Т.І., Шукліна Н.Г. Застосування в Україні європейських стандартів протидії жорсткому поводженню і безкарності: науково-практичний посібник для суддів / За заг. ред. проф. Маляренка В.Т. К.: «К.І.С», 2011. — 320 с.
11. Банчук О.А., Куйбіда Р.О. Вимоги статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод до процедури здійснення судочинства. К.: «ІКЦ «Леста»», 2005. 116 с.
12. Бутенко С.Ю. Забезпечення недоторканності житла у кримінальному процесі України через призму практики Європейського суду з прав людини/ С.Ю. Бутенко // Вісник Академії адвокатури України. 2012. № 1 (23). С.195- 202.
13. Відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів: європейські стандарти і зарубіжне законодавство / О.А. Банчук, І.О. Дмитрієва, Б.В. Малишев, З.М. Саїдова. За заг. редакцією О.А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2015. – 268 с.
14. Маляренко В. Про недоторканість житла та іншого володіння особи як засаду кримінального судочинства // Право України. 2004. № 7. С. 3.
15. **Незалежність суддів: міжнародні стандарти та національна практика:** Навч.-практ. посіб. / Луць Л.А., Савенко М.Д., Городовенко В.В. (та ін.); Центр суддів. студій., Всеукр. незалеж. суддів. асоц. К.: Поліграф-Експрес, 2008. 128 с.
16. Овчаренко О.М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: Монографія. Х.: Прав, 2008. 304 с.
17. Нор В. Т., Шевчук М. І. Обґрунтована підозра як підстава для обрання запобіжного заходу та продовження його строків: практика Європейського суду з прав людини та українські

	<p>реалії. Науковий журнал: Право і суспільство. 2019. № 6. ч. 2. С. 173–187. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/6_2019/part_2/30.pdf</p> <p>Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем лише в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p style="text-align: center;"><i>Інформаційні ресурси в Інтернеті:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/default.htm – пошукова система рішень ЄСПЛ «HUDOC» 2. https://court.gov.ua/ – офіційний веб портал судової влади в Україні. 3. http://www.gp.gov.ua – офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України. 4. http://www.minjust.gov.ua – офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. 5. http://www.mvs.gov.ua – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України. 6. http://www.nbu.gov.ua – сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. 7. http://www.reyestr.court.gov.ua – єдиний реєстр судових рішень в Україні. 8. http://zakon5.rada.gov.ua/laws – законодавство України
Тривалість курсу	год.
Обсяг курсу	годин аудиторних занять. З них 16 годин лекцій, 16 годин практичних занять та 95 годин самостійної роботи

<p style="text-align: center;">Очікувані результати навчання</p>	<p>У результаті вивчення дисципліни студенти повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – аналізувати і правильно застосовувати положення Конвенції про захист прав та основоположних свобод 1950 року в кримінальному провадженні; – складати первинні документи для звернення до Європейського суду з прав людини; – давати критичну оцінку практиці Європейського суду з прав людини щодо України; – застосовувати правові позиції Європейського суду з прав людини у практичній діяльності; – аналізувати зміст права на справедливий судовий розгляд; – аналізувати зміст протидії катуванню, нелюдському і такому, що принижує гідність, поводженню і покаранню особи; – аналізувати зміст права особи на свободу та особисту недоторканність; – аналізувати зміст права на компенсацію заподіяної шкоди внаслідок незаконного затримання, арешту, засудження; – аналізувати зміст права на повагу до недоторканності житла або іншого володіння особи, таємницю кореспонденції та телефонних розмов.
<p>Ключові слова</p>	<p>Міжнародні стандарти, конвенційні стандарти, захист прав людини</p>
<p>Формат курсу</p>	<p>Форма навчання – денна (очна)</p>
<p>Форми і види навчальних занять</p>	<p>Лекції, практичні заняття, індивідуальна робота, консультації, елементи дистанційного навчання, проміжний та підсумковий контроль</p>
<p>Зміст дисципліни за темами</p>	
<p>Лекція 1</p>	<p>Стандарти захисту прав людини, закріплені в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та інших міжнародно-правових договорах, як система гарантій охорони та захисту прав людини в кримінальному провадженні</p>
<p>Практичне заняття 1</p>	
<p>Лекція 2,3</p>	<p>Складові елементи права на справедливий судовий розгляд</p>
<p>Практичне заняття 2,3</p>	
<p>Лекція 4,5</p>	<p>Міжнародні стандарти права особи на свободу та особисту недоторканність</p>
<p>Практичне заняття</p>	

4,5	
Лекція 6	Міжнародні стандарти права на відшкодування (компенсацію) шкоди, завданої внаслідок незаконного затримання, тримання під вартою, засудження
Практичне заняття 6	
Лекція 7	Міжнародні стандарти протидії катуванню, нелюдському і такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню особи
Практичне заняття 7	
Лекція 8	Міжнародні стандарти права на повагу до недоторканності житла або іншого володіння особи, таємницю кореспонденції та телефонних розмов, закріплені в ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод
Практичне заняття 8	
Підсумковий контроль, форма	Залік
Пререквізити	Для вивчення дисципліни студенти потребують базових знань з кримінального процесу
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, обговорення, дискусії, групові проекти
Необхідне обладнання	Комп'ютерна техніка з виходом в мережу Інтернет
Критерії оцінювання	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються у такому співвідношенні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - практичні: 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 25; - контрольні заміри (модулі): 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 25; - залік: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50. - Підсумкова максимальна кількість балів 100. <p>При цьому обов'язково враховуються: присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання.</p>
Перелік питань до заліку	<p style="text-align: center;">3</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Застосування міжнародних стандартів захисту прав людини, закріплених в КЗПЛ, Протоколах до неї та інших міжнародно-правових договорах у сфері кримінального судочинства України. Різновиди статусу КЗПЛ за конституційно-правовою регламентацією місця КЗПЛ у національній системі права. 2. Правові підстави застосування судами України рішень ЄСПЛ. 3. Випадки, в яких доцільно застосовувати КЗПЛ та практику ЄСПЛ. 4. Юрисдикція ЄСПЛ. 5. Різновиди статусу КЗПЛ за конституційно-правовою регламентацією місця КЗПЛ у національній системі права. 6. Прецедентна практика ЄСПЛ. 7. Система принципів тлумачення норм КЗПЛ. 8. В чому полягає суть принципу субсидіарності? 9. В чому полягає суть принципу відмови від абстрактного контролю? 10. В чому полягає суть принципу свободи розсуду держави? 11. Правова природа «пілотних рішень» ЄСПЛ. 12. Заходи, які включає виконання рішення ЄСПЛ.

13. Заходи загального характеру по виконанню рішень ЄСПЛ в Україні.
14. Додаткові заходи індивідуального характеру по виконанню рішень ЄСПЛ в Україні.
15. Заходи впливу на держав-учасниць Ради Європи, які не виконують рішень ЄСПЛ.
16. Проблеми застосування практики ЄСПЛ в Україні.
17. Складові елементи права на справедливий судовий розгляд.
18. Право на безперешкодний доступ до правосуддя.
19. Юридичні обмеження права на доступ до правосуддя згідно з нормами чинного КПК України.
20. Що слід розуміти під фактичною доступністю до правосуддя? Як покращити доступ до правосуддя в Україні?
21. Суд, встановлений законом. Поняття суду в розумінні ст. 6 КЗПЛ.
22. Приклади органів, які не є судами класичного типу, проте охоплюються поняттям “суд” в значенні ст. 6 КЗПЛ.
23. Критерії, покладені ЄСПЛ в основу визнання того чи іншого органу «судом» у розумінні ст.6 КЗПЛ.
24. Поняття «законний склад суду» в площині вітчизняного кримінального процесуального законодавства.
25. Приклади рішень ЄСПЛ, в яких він постановив, що орган влади, який розглядав справу, не є «судом, встановленим законом».
26. Поняття незалежного суду. Критерії визначення рівня незалежності суду, якими керується ЄСПЛ при розгляді справи.
27. Аспекти внутрішньої та зовнішньої незалежності суддів згідно з Рекомендацією Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов’язки (2010 р.).
28. Об’єктивні та суб’єктивні умови незалежності суддів.
29. Приклади рішень ЄСПЛ, а яких він констатував факт порушення права особи на незалежний суд у справах проти України.
30. Поняття безстороннього суду.
31. Суб’єктивна безсторонність суду. Приклади рішень ЄСПЛ, в яких він констатував факт порушення права особи на суб’єктивно безсторонній суд.
32. Об’єктивна безсторонність суду. Приклади рішень ЄСПЛ, в яких він констатував факт порушення права особи на об’єктивно безсторонній суд.
33. Гарантії незалежності та безсторонності суду, закріплені в КПК України.
34. Ситуації функціонального характеру, в яких виникає сумнів в об’єктивній безсторонності суду.
35. Ситуації особистого характеру, в яких виникає сумнів в суб’єктивній безсторонності суду.
36. Складові елементи права на публічний судовий розгляд.
37. Право на усний судовий розгляд та особисту присутність обвинуваченого під час судового розгляду кримінальної справи як елемент права на публічний судовий розгляд. Випадки допустимих обмежень усних публічних слухань згідно з практикою ЄСПЛ.

38. Право на відкритий судовий розгляд як елемент права на публічний судовий розгляд. Випадки допустимих обмежень права на відкритий судовий розгляд згідно з практикою ЄСПЛ.
39. Право на публічне оголошення судового рішення, ухваленого за наслідками розгляду справи, як елемент права на публічний судовий розгляд. Випадки, коли проведення усного розгляду справи в суді апеляційної інстанції є обов'язковим.
40. Поняття «розумний строк» в контексті кримінального судочинства в тлумаченні ЄСПЛ. Критерії для визначення «розумного строку» кримінального провадження згідно з практикою ЄСПЛ.
41. Складність справи як критерій для визначення «розумного строку» кримінального провадження у практиці ЄСПЛ.
42. Особиста поведінка заявника як критерій для визначення «розумного строку» кримінального провадження у практиці ЄСПЛ.
43. Поведінка компетентних органів влади як критерій для визначення «розумного строку» кримінального провадження у практиці ЄСПЛ.
44. Особливості оскарження недотримання суб'єктами, які здійснюють кримінальне провадження, розумних строків.
45. Які критерії ЄСПЛ бере до уваги, оцінюючи ефективність різних національних засобів правового захисту у зв'язку з надмірною тривалістю провадження?
46. Розгляд справи на основі доказів, отриманих відповідно до закону.
47. Правова визначеність.
48. Безпосередність дослідження доказів судом.
49. Змагальність сторін у судочинстві й рівність засобів доказування.
50. Вмотивованість судового рішення.
51. Принцип презумпції невинуватості в розумінні ст. 6 КЗПЛ.
52. Право особи на мовчання та не свідчити проти себе як додаткова гарантія справедливого судового розгляду.
53. Право особи на достатній час і можливість, необхідні для підготовки свого захисту, як додаткова гарантія справедливого судового розгляду.
54. Право особи бути повідомленою про пред'явлене обвинувачення як додаткова гарантія справедливого судового розгляду.
55. Право особи на перехресний допит як додаткова гарантія справедливого судового розгляду.
56. Право особи на безоплатну допомогу перекладача як додаткова гарантія справедливого судового розгляду.
57. Право особи на правову допомогу як додаткова гарантія справедливого судового розгляду.
58. Допустимі підстави позбавлення свободи згідно з ч. 1 ст. 5 КЗПЛ.
59. Підстави та умови обрання запобіжних заходів, пов'язаних з позбавленням свободи, та продовження їх строків згідно з практикою ЄСПЛ та кримінальним процесуальним законодавством України.
60. Обгрунтована підозра як підстава для обрання запобіжного

	<p>заходу, пов'язаного з позбавленням свободи, та продовження його строків.</p> <p>61. Ризик переховування від органів досудового розслідування та/або суду.</p> <p>62. Ризик знищення, переховування або спотворення будь-якої із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення.</p> <p>63. Ризик незаконного впливу на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні.</p> <p>64. Ризик перешкоджання кримінальному провадженню іншим чином.</p> <p>65. Ризик вчинення іншого кримінального правопорушення чи продовження кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується.</p> <p>66. Недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні сторони обвинувачення.</p> <p>67. Умови визнання затримання «законним». Проблема «незапротокольованого затримання» в Україні.</p> <p>68. Процесуальні гарантії у випадку позбавлення свободи, надані ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.</p> <p>69. Право на відшкодування (компенсацію) шкоди, завданої незаконним арештом або затриманням, гарантоване п. 5 ст. 5 КЗПЛ та ст. 3 Протоколу №7 до неї.</p> <p>70. Види забороненого поведження згідно з ст. 3 КЗПЛ та відмінності між ними.</p> <p>71. Поводження чи покарання, що принижує людську гідність, згідно з позицією ЄСПЛ.</p> <p>72. Нелюдське поведження чи покарання згідно з позицією ЄСПЛ.</p> <p>73. Катування, як вид забороненого поведження, згідно з позицією ЄСПЛ.</p> <p>74. Форми жорстокого, нелюдського, а також такого, що принижує гідність поведження.</p> <p>75. Гарантії проти жорстокого поведження.</p> <p>76. Обов'язок проведення ефективного розслідування фактів жорстокого поведження.</p> <p>77. Критерії ефективного розслідування заборонених видів поведження згідно з позицією ЄСПЛ.</p> <p>78. Право на повагу до недоторканності житла або іншого володіння особи (ст. 8 КЗПЛ). Поняття "житло" в тлумаченні Європейського суду з прав людини.</p> <p>79. Право на таємницю кореспонденції та телефонних розмов (ст. 8 КЗПЛ). Поняття "кореспонденція" в тлумаченні Європейського суду з прав людини.</p> <p>80. Загальні вимоги щодо виправданості втручання у права, гарантовані ст. 8 КЗПЛ (право на недоторканність житла, таємницю кореспонденції та телефонних розмов).</p>
<p>Опитування</p>	<p>Анкету з метою оцінювання якості викладання курсу буде надано після завершення його вивчення</p>